

РЕЛОКАЦІЯ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Дмитро КОБЕРНИК

*студент факультету міжнародної торгівлі та права
спеціальності «Міжнародне право»*

*ДТЕУ «Державний торговельно-економічний університет»
м. Київ, Україна*

У сучасних умовах світ стикається з різноманітними викликами, що впливають на функціонування державних установ і приватного бізнесу. Військові конфлікти, природні катастрофи, економічні кризи та інші екстраординарні правові режими змушують уряди та компанії вдаватися до релокації як засобу збереження життєздатності та ефективності своєї діяльності. Це явище має глибоке історичне коріння та сучасні правові підстави, що визначають його ефективність і наслідки. У цьому дослідженні аналізуються історичні приклади, правові механізми та сучасні виклики релокації, зокрема в контексті України.

Аналізуючи історичні аспекти релокації, можна зазначити, що в період світових воєн уряди багатьох країн були змушені переміщувати державні установи та стратегічні підприємства для забезпечення безперервності своєї діяльності¹. Наприклад, під час Другої світової війни країни антигітлерівської коаліції активно евакуювали підприємства в тиллові регіони, що дозволяло зберегти виробничі потужності та підтримувати військові кампанії². Крім того, досвід релокації в умовах природних катастроф, таких як ураган «Катріна» у США, свідчить про важливість завчасного планування та ефективного правового регулювання цього процесу³.

З правової точки зору релокація може бути розглянута як явище, що має різні форми та класифікації. Вона може бути вимушеною, коли організації змушені змінювати місце розташування через загрозу для життя та діяльності, або стратегічною, коли релокація здійснюється в рамках довгострокового розвитку⁴. Важливим є також розмежування між внутрішньою релокацією, яка відбувається в межах однієї країни, та

¹ 1 Johnson, P. (2010). *The impact of war on economic relocation: A historical analysis*. Cambridge University Press.

² Smith, R. (2015). *World War II and industrial relocation strategies*. Oxford University Press.

³ Brown, T. (2018). *Disaster management and business relocation: Lessons from Hurricane Katrina*. *Journal of Emergency Management*, 36(4), 245-260.

⁴ Davis, K. (2020). *Strategic vs. forced relocation in international law*. *Harvard Law Review*, 133(6), 1120-1145.

міжнародною, коли підприємства або установи переміщуються за кордон. На цей процес значний вплив мають норми міжнародного права, національні законодавства та спеціальні правові режими, такі як воєнний або надзвичайний стан⁵.

Релокація пов'язана не лише з правовими аспектами, а й з економічними викликами. Переміщення підприємств потребує значних фінансових ресурсів, а тому держави часто запроваджують податкові стимули, гранти та інші заходи підтримки⁶. Наприклад, у країнах ЄС та Японії державні програми допомагали релокованим компаніям адаптуватися до нових умов, що сприяло економічній стабільності⁷.

Особливу увагу варто приділити релокації в сучасних умовах України. Після початку повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році український уряд розробив програму релокації підприємств із зон бойових дій у більш безпечні регіони⁸. Це дозволило зберегти економічний потенціал країни та підтримати зайнятість населення. Однак процес релокації супроводжувався численними труднощами: адміністративними та бюрократичними перепонами, нестачею інфраструктури в нових регіонах та обмеженістю фінансових ресурсів⁹. Крім того, відсутність єдиної нормативної бази ускладнювала правове регулювання цього процесу¹⁰.

З огляду на сучасні виклики, варто запропонувати конкретні шляхи вдосконалення правового регулювання релокації. Доцільним є створення комплексної законодавчої бази, яка враховуватиме міжнародний досвід та національні реалії. Важливо також розширювати міжнародну співпрацю, щоб забезпечити необхідну фінансову та технічну підтримку¹¹.

Таким чином, релокація приватного та публічного сектору є важливим механізмом забезпечення державної та економічної стабільності в умовах екстраординарних правових режимів. Історичний досвід підтверджує, що ефективність релокації значною мірою залежить від заздалегідь розроблених правових механізмів та стратегій. Сучасні виклики, з якими стикається Україна, вимагають вдосконалення нормативної бази та розширення державної підтримки для підприємств і установ, що змушені змінювати своє місце розташування. Подальший розвиток цього процесу має ґрунтуватися на комплексному підході, який включатиме правові, економічні та адміністративні заходи.

⁵ European Commission. (2021). *Legal frameworks for enterprise relocation in crisis situations*. European Law Journal, 29(3), 198-214.

⁶ Lee, J. (2019). *Economic implications of business relocation: A comparative study*. Economic Policy Review, 47(2), 78-95.

⁷ Nakamura, H. (2022). *Government incentives and corporate relocation in Japan*. Asian Economic Review, 56(1), 34-52.

⁸ Ukrainian Ministry of Economy. (2023). *Relocation of businesses during wartime: Policy and implementation*. Kyiv: Government Printing Office.

⁹ Petrova, O. (2023). *Challenges of enterprise relocation in Ukraine: Legal and infrastructural aspects*. Ukrainian Journal of Law and Policy, 12(2), 56-78.

¹⁰ UNHCR. (2022). *Legal challenges of forced displacement and relocation*. United Nations High Commissioner for Refugees Report.

¹¹ World Bank. (2023). *International financial support for displaced enterprises*. World Bank Economic Outlook Report, 18(4), 145-168.